

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан ГФ

Микола ДЄДКОВ

_____ 2024 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Порівняльна грамати́ка

(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

(назва освітньої програми)

спеціальність 035 Філологія

(код і назва спеціальності)

галузі знань 03 Гуманітарні науки

(шифр і назва)

ступінь вищої освіти бакалавр

(назва ступеня вищої освіти)

2024 рік

програма з дисципліни «Порівняльна грамати́ка»

спеціальності 035 «Філологія»,

освітня програма (спеціалізація) «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Розробник: Олена Хавкіна, доцентка кафедри «Іноземна філологія та переклад», к. філол. н., доцентка

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Програма погоджена:

В.о. завідувачки кафедри
«Іноземна філологія та переклад»

Наталія ЖУКОВА
_____ 2024 р.

Гарант освітньої програми

Кирил ТАРАСЕНКО
 _____ 2024 р.

Схвалено науково-методичною комісією гуманітарного факультету
(найменування факультету)

Протокол від «___» _____ 2024 ____ року № ___

Голова науково-методичної комісії

_____ 2024 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальна характеристика

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів	3	
Модулів	-	-
Змістових модулів	2	2
Семестр	6	6
Загальна кількість годин	90	
з них аудиторних:	28	6
лекції	14	4
практичні	-	-
лабораторні	-	-
семінарські	14	2
з них самостійної роботи:	62	84
Занять на тиждень	2	-
Індивідуальні завдання		
Форма контролю	іспит	

2. Мета навчальної дисципліни

Метою курсу «Порівняльна граматики» є ознайомлення майбутніх перекладачів з основними типологічними характеристиками граматичної будови сучасних англійської та української мов (на морфологічному та синтаксичному рівнях) у порівняльному аспекті, а також розвиток уміння застосовувати знання з курсу у практичній перекладацькій діяльності.

3. Завдання вивчення дисципліни

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Порівняльна граматики» є:

- формування у здобувачів вищої освіти системно-наукового розуміння будови англійської та рідної мов у порівняльному аспекті;
- вивчення основних типологічних характеристик морфологічної та синтаксичної систем англійської та української мов;
- формування розуміння специфіки фахової термінології дисципліни;
- ознайомлення студентів з основними методами дослідження граматичних явищ двох мов;
- з'ясування критеріїв та підходів до виділення і класифікації частин мови у порівнюваних мовах;
- поглиблення розуміння граматичних категорій різних частин мови, з'ясування їх ізоморфних та аломорфних характеристик;
- формування у здобувачів вищої освіти навички проведення конституентного аналізу різного типу речень у порівнюваних мовах;
- розвиток уміння використовувати здобуті знання при вивченні інших дисциплін спеціальності та у філологічних (літературних та мовознавчих) дослідженнях.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Передумовами вивчення дисципліни «Порівняльна граматики» є успішне опанування курсів, що формують базову мовну та мовознавчу підготовку («Вступ до загального та германського мовознавства», «Практичний курс першої іноземної мови», «Практика науково-технічного перекладу (перша мова)», «Українська мова (за професійним спрямуванням)»).

Знання та навички, здобуті під час опанування курсу, будуть корисні впродовж всього подальшого навчання, для опанування інших мовознавчих та перекладознавчих дисциплін, а також для проведення науково-дослідної роботи, написання курсових робіт, доповідей, тез та наукових статей.

5. Характеристика навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти повинні розвинути та вдосконалити такі **компетентності**:

загальні:

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК-14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

спеціальні:

СК-1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

СК-2. Здатність використовувати у професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

СК-3. Здатність використовувати у професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються, а також структуру перекладознавчої професії та її роль у суспільстві.

СК-7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

СК-8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК-10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН-2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідні дані з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН-3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН-7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН-8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН-16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН-19. Мати навички участі в наукових і/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

6. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Порівняльна граматики як галузь мовознавства. Предмет, завдання, основні поняття порівняльної граматики. Зв'язок граматики з іншими науками.

Тема 2. Мова та мовлення. Граматична структура. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма.

Тема 3. Граматичні класи слів. Критерії виокремлення частин мови у зіставлюваних мовах. Класифікації частин мови.

Тема 4. Іменник та його граматичні категорії в англійській та українській мовах.

Тема 5. Зіставна характеристика прикметників, їх аломорфні та ізоморфні риси. Ступені порівняння прикметників в обох мовах.

Тема 6. Займенники та числівники, їх граматичні категорії у порівняльному аспекті.

Тема 7. Дієслово. Семантико-граматичні та граматичні категорії дієслів в англійській та українській мовах. Безособові форми дієслова (герундій, дієприкметник, інфінітив).

Тема 8. Порівняльний й зіставний аналіз модальних та статичних дієслів у англійській та рідній мовах. **Ошибка! Закладка не определена..** Основні підходи до їх класифікації.

Тема 9. Службові частини мови, їх ізоморфні та аломорфні характеристики у порівнювальних мовах.

Змістовий модуль 2

Тема 10. Основні поняття синтаксису. Синтаксичні зв'язки. Основні синтаксичні одиниці.

Тема 11. Просте речення. Типи простих речень. Речення поширені і непоширені.

Тема 12. Конституентний аналіз речення. Головні та другорядні члени речення, їх види, типологічні риси в двох мовах. Первинна та другорядна предикація.

Тема 13. Складні речення в синтаксичній системі порівнюваних мов. Складносурядні та складнопідрядні речення.

Тема 14. Семантичний аналіз речень. Поняття поверхневої та глибинної структури речень. Тема-рематична організація речень.

7. Орієнтовний розподіл навчального часу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	сем	лаб	інд	с.р.		лк	сем	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Порівняльна грамати́ка як галузь мовознавства. Предмет, завдання, основні поняття порівняльної граматики. Зв'язок граматики з іншими науками.	5	2				3	7	1				6
Тема 2. Мова та мовлення. Граматична структура. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма.	7		2			5	6					6
Тема 3. Граматичні класи слів. Критерії виокремлення частин мови у зіставлюваних мовах. Класифікації частин мови.	5	2				3	7	1				6
Тема 4. Іменник та його граматичні категорії в англійській та українській мовах.	7		2			5	6					6
Тема 5. Зіставна характеристика прикметників, їх аломорфні та ізоморфні риси. Ступені порівняння прикметників в обох мовах.	5	2				3	7					7
Тема 6. Займенники та числівники, їх граматичні категорії у порівняльному аспекті.	7		2			5	7					7
Тема 7. Дієслово. Семантико-граматичні та граматичні категорії дієслів в англійській та українській мовах.	5	2				3	8	1				7

Безособові форми дієслова (герундій, дієприкметник, інфінітив).												
Тема 8. Порівняльний й зіставний аналіз модальних та статичних дієслів у англійській та рідній мовах Ошибка! Закладка не определена. Основні підходи до їх класифікації.	8		2			6	7					7
Тема 9. Службові частини мови, їх ізоморфні та аломорфні характеристики у порівнювальних мовах.	5	2				3	9		1			8
Разом за змістовим модулем 1	54	10	8			36	42	3	1			60
Змістовий модуль 2												
Тема 10. Основні поняття синтаксу. Синтаксичні зв'язки. Основні синтаксичні одиниці.	8		2			6	6		1			5
Тема 11. Просте речення. Типи простих речень. Речення поширені і непоширені.	6	2				4	6	1				5
Тема 12. Конституентний аналіз речення. Головні та другорядні члени речення, їх види, типологічні риси в двох мовах. Первинна та другорядна предикація.	8		2			6	5					5
Тема 13. Складні речення в синтаксичній системі порівнюваних мов. Складносурядні та складнопідрядні речення.	6	2				4	5					5
Тема 14. Семантичний аналіз речень. Поняття поверхневої та глибинної структури речень. Тема-рематична організація речень.	8		2			6	4					4
Разом за змістовим модулем 2	36	4	6			26	26	1	1			24
Усього годин	90	14	14			62	90	4	2			84

8. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

№ з/п	Тема	Вид занять	Орієнтовний зміст
1	Порівняльна граматики як галузь мовознавства. Предмет, завдання, основні поняття порівняльної граматики. Зв'язок граматики з іншими науками.	<i>лекційне</i>	Предмет і завдання порівняльної лексикології, її місце в системі наук та практичне значення.
2	Мова та мовлення. Граматична структура. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма.	<i>семінарське</i>	Мова vs мовлення. Основні поняття дисципліни.
3	Граматичні класи слів. Критерії виокремлення частин мови у зіставляваних мовах. Класифікації частин мови.	<i>лекційне</i>	Проблема виокремлення частин мови в англійській та українській мові: критерії, класифікації.
4	Іменник та його граматичні категорії в англійській та українській мовах.	<i>семінарське</i>	Зіставний аналіз іменника в порівнюваних мовах: граматичні категорії, ізоморфні та аломорфні характеристики.
5	Зіставна характеристика прикметників, їх аломорфні та ізоморфні риси. Ступені порівняння прикметників в обох мовах.	<i>лекційне</i>	Зіставний аналіз прикметника в порівнюваних мовах: граматичні категорії, ізоморфні та аломорфні характеристики.
6	Займенники та числівники, їх граматичні категорії у порівняльному аспекті.	<i>семінарське</i>	Зіставний аналіз займенника і числівника в порівнюваних мовах: граматичні категорії, ізоморфні та аломорфні характеристики.
7	Дієслово. Семантико-граматичні та граматичні категорії дієслів в англійській та	<i>лекційне</i>	Дієслово в англійській та українській мові у порівняльному аспекті. Граматичні категорії

	українській мовах. Безособові форми дієслова (герундій, дієприкметник, інфінітив).		дієслова у двох мовах у порівняльному аспекті. Безособові форми дієслова.
8	Порівняльний й зіставний аналіз модальних та статичних дієслів у англійській та рідній мовах Ошибка! Закладка не определена.. Основні підходи до їх класифікації.	семінарське	Модальні та статичні дієслова у порівнюваних мовах.
9	Службові частини мови, їх ізоморфні та аломорфні характеристики у порівнювальних мовах.	лекційне	Службові частини мови у зіставному аспекті: класифікації, групи, види.
10	Основні поняття синтаксу. Синтаксичні зв'язки. Основні синтаксичні одиниці.	семінарське	Синтаксис як окрема мовна система. Види синтаксичних одиниць та зв'язки між їх компонентами.
11	Просте речення. Типи простих речень. Речення поширені і непоширені.	лекційне	Поняття простого речення; зіставний аналіз простих речень в українській та англійській мовах.
12	Конституентний аналіз речення. Головні та другорядні члени речення, їх види, типологічні риси в двох мовах. Первинна та другорядна предикація.	семінарське	Порівняльний аналіз головних та другорядних членів речення в двох мовах. Поняття первинної та другорядної предикації.
13	Складні речення в синтаксичній системі порівнюваних мов. Складносурядні та складнопідрядні речення.	лекційне	Українські та англійські складні речення у порівняльному аспекті.
14	Семантичний аналіз речень. Поняття	семінарське	Поняття поверхневої та глибинної структури

	поверхневої та глибинної структури речень. Тема- рематична організація речень.		речення. Тема і рема.
--	--	--	-----------------------

9. Форми та методи контролю

Використовуються такі методи контролю: усний контроль (опитування на семінарських заняттях, а для заочної форми навчання – при захисті контрольної роботи), письмовий (виконання завдань двох рубіжних контролів – для студентів денної форми навчання, одного підсумкового тесту – для студентів заочної форми навчання), а також методи самоконтролю і самооцінки.

Форми контролю:

- усні відповіді за темами семінарських занять;
- рубіжні контролі у вигляді тестів;
- іспит (письмова форма);
- захист контрольної роботи (для заочного відділення).

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка»¹, передбачено такі контрольні заходи: вхідний, поточний, рубіжний (модульний, тематичний, календарний), відстрочений, підсумковий та семестровий контроль, а також комплексні контрольні роботи та ректорські контрольні роботи.

Система контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Порівняльна лексикологія» передбачає поточний, рубіжний, підсумковий контролі, написання і захист курсової роботи з дисципліни, написання та захист контрольної роботи (для студентів заочної форми навчання).

Поточний контроль проводиться під час аудиторних (семінарських) занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня знань здобувачів вищої освіти з певної теми. Для поточного контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Порівняльна лексикологія» враховується систематичність підготовки до семінарських занять та активність роботи на них.

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання поточний контроль та оцінювання знань здійснюється з урахуванням роботи на семінарських заняттях (активність, участь у дискусіях тощо). Результати поточного контролю (поточна успішність) є інформацією, що обов'язково враховується викладачем при визначенні результатів рубіжного контролю та підсумкової оцінки з дисципліни.

¹ Положення про організацію освітнього процесу Національного університету «Запорізька політехніка» / Укладачі: В. Грешта та ін. НУ «Запорізька політехніка», 2021. 41 с.

Рубіжний (модульний, тематичний, календарний) контроль – це контроль знань здобувачів вищої освіти після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни. Проводиться у вигляді модульної контрольної роботи.

Протягом семестру здобувачі освіти проходять два рубіжних контролі по 2-м змістовим модулям. У кінці семестру вони отримують підсумкову оцінку з дисципліни, що є сумою результатів поточної роботи та рубіжних (модульних) контролів, яка виставляється в екзаменаційну відомість.

Підсумкова оцінка визначається як сумарна двох контролів за перший та другий змістові модулі та поточного контролю.

Поточне тестування та самостійна робота														Поточний контроль	Рубіжні (модульні) контролі	Оцінка
Змістовий модуль 1									Змістовий модуль 2					40	60	60-100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			
2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

T1, T2 ... T14 – теми змістових модулів.

Контроль знань здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється шляхом виконання та подальшого захисту контрольної роботи у вигляді відповідей на питання, що стосуються змісту роботи (20 балів за контрольну роботу та 20 балів за усний захист), а також написанням підсумкового контролю у вигляді тесту (60 балів).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену, курсового проекту (роботи)
90-100	відмінно
86-89	добре
75-85	добре
60-74	задовільно
1-59	незадовільно

11. Політика курсу

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право;
- брати активну участь у навчальному процесі;
- не запізнюватися на лекції та семінарські заняття, не пропускати заняття без поважних причин;
- самостійно і своєчасно опрацьовувати матеріал пропущеного заняття;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної діяльності;
- бути терпимими, доброзичливими, з повагою ставитися до однокурсників, викладача, керівників курсових робіт;

- при виконанні курсової роботи політика дотримання академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Запорізька політехніка»
https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N253_vid_29.06.21.pdf

12. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни “Порівняльна граматики англійської та української мов” для студентів III курсу спеціальності 035 “Філологія” усіх форм навчання / Укл.: М. О. Кузнецова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 70 с.
2. Методичні вказівки до практичних (семінарських) занять з дисципліни “Порівняльна граматики англійської та української мов” для студентів III курсу галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напряму 6.020303 “Філологія” з подальшим навчанням за спеціальністю 7.02030304 “Переклад” усіх форм навчання / Укл. : М. О. Кузнецова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. 78 с.

13. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

Базова

1. Алексєєва О. І. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2007. 328 с.
2. Волкова Л. М. Теоретична граматики англійської мови: сучасний підхід : навчальний посібник. К. : Освіта України, 2009. 256 с.

3. Жаборюк І. А. Проблеми морфології та синтаксису: посібник з теоретичної граматики сучасної англійської мови. Одеса: Освіта України, 2014. 106 с.
4. Харітонов І. К. Теоретична граматика сучасної англійської мови: навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 352 с.
5. Karamysheva I. D. Contrastive Grammar of English and Ukrainian Languages. Vinnytsya : Nova Knyha Publishers, 2012. 320 p.
6. Leech G. A. Communicative Grammar of English / G. A. Leech, J. Svartvik. 2003. 305 p.
7. Morokhovskaya E. J. Fundamentals of Theoretical English Grammar / E. J. Morokhovskaya. – К. : Вища школа, 1984. – 246 с.
8. Yule G. The Study of Language. Fourth Ed. Cambridge University Press, 2010.

Допоміжна

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : Видавничий центр Академія, 2004. 342 с.
2. Раєвська Н. М. Теоретична граматика сучасної англійської мови : підручник / Н. М. Раєвська. К. : Вища школа, 1976. 304 с.
3. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge University Press, 1987. 480 p.
4. Heine B. Cognitive Foundations of Grammar / B. Heine. Oxford, New-York : Oxford University Press, 1997. 185 p.
5. Langacker R. W. Foundations of Cognitive Grammar : Theoretical Prerequisites / R. Langacker. Stanford : University Press, 1987. 540 p.